Glazbeno društvo “Svačić”, Kaštel Stai(1911. – 1941.)

- Uvod
- “Narodna kaštelanska glazba” (1852. – 1879.)
- “Hrvatska glazba”, Kaštel Stari (1860. – 1881.)
- “Poljodjelska glazba”, Kaštel Novi (1883. – 1890.)
- “Narodna glazba”, Kaštel Novi (1890. – 1900.)
- “Glazbarski sklad”, Kaštel Novi (1898. – 1941.)
- “Glazba Hrvatskoga sokola”, Kaštel Novi (1908. – 1914.)
- Glazbeno društvo “Svačić”, Kaštel Stari (1911. – 1941.)
- Hrvatsko glazbeno društvo “Bijać”, Kaštel Štafilić (1919. – 1941.)
- Glazba KUD-a “Sloboda” Donja Kaštela (1945. – 1951.)
- “Narodna glazba Donja Kaštela” (1951. – 1987.)
- “Duhački orkestar Donja Kaštela” (1987. – 1992.)
- Hrvatsko glazbeno društvo “Zrinski” Donja Kaštela (1992.)

- Uvod
- “Narodna kaštelanska glazba” (1852. – 1879.)
- “Hrvatska glazba”, Kaštel Stari (1860. – 1881.)
- “Poljodjelska glazba”, Kaštel Novi (1883. – 1890.)
- “Narodna glazba”, Kaštel Novi (1890. – 1900.)
- “Glazbarski sklad”, Kaštel Novi (1898. – 1941.)
- “Glazba Hrvatskoga sokola”, Kaštel Novi (1908. – 1914.)
- Glazbeno društvo “Svačić”, Kaštel Stari (1911. – 1941.)
- Hrvatsko glazbeno društvo “Bijać”, Kaštel Štafilić (1919. – 1941.)
- Glazba KUD-a “Sloboda” Donja Kaštela (1945. – 1951.)
- “Narodna glazba Donja Kaštela” (1951. – 1987.)
- “Duhački orkestar Donja Kaštela” (1987. – 1992.)
- Hrvatsko glazbeno društvo “Zrinski” Donja Kaštela (1992.)

Glazbeno društvo Svačić, Kaštel Stari (1911. – 1941.)

Glazba Hrvatskoga sokola redovito je na Veliki petak nastupala u crkvenim procesijama svih donjokaštelanskih župa. Međutim, u travnju 1910. godine taj je običaj prekinut, jer glazbari iz Novoga, nakon odsvirane procesije u novskoj župi, nisu sudjelovali u procesiji u Kaštel Starom. Slično se situacija ponovila i nekoliko mjeseci kasnije – na blagdan Ružarice (Gospe od Ružarija) u Kaštel Starom. Ovi su događaji bili neki od razloga da nadareni Ivan Barišin, zajedno s glazbarima iz Kaštel Staroga, napusti *Glazbu Hrvatskoga sokola* i u svome mjestu, u rujnu 1910., pokrene proces osnivanja novoga društva koje se pokušalo registrirati kao Hrvatsko glazbeno društvo *Svačić.* Da su glazbari *Svačića* ostali u prijateljskim odnosima s kolegama iz *Glazbe hrvatskoga sokola*, potvrđuju njihovi česti zajednički nastupi do 1914. godine, ali i suradnja između kapelnika Berketa i Barišina.

Srećko Peran istaknuo je kako ideja osnivanja *Svačića*, kao i drugih društava toga vremena, nije bila isključivo vezana uz glazbenu djelatnost, već da se glazbenim i društvenim djelovanjem „… budi i podiže nacionalna svijest i moral našega naroda protiv Austro-Ugarske Monarhije, a za ujedinjenje Južnih Slavena …“ O osnivanju Društva pisale su i splitske *Pučke novine*: „U našem mjestu ćutila se je velika potreba omladinskog društva, da se mladjarija odaleči od krčme. Osnovali smo hrvatsko glazbeno društvo ‘Svačić’, koje broji već 40 članova, 24 izvršujuća, a ostalo podupirajući. Pravila smo poslali vladi na odobrenje. Učenja dobro se je uputilo. Kaštelani su poznati kao daroviti glazbari …“

Svačić je nastupao na različitim svečanostima i zabavama – od pokladnih, do crkvenih i političkih događaja, kako u svom mjestu, tako i u drugim kaštelanskih selima, okolnim mjestima i gradovima. Do početka Prvoga svjetskog rata, staroseljski su

glazbari gostovali u Dubrovniku, Sinju, Solinu, Splitu, Vranjicu, Žrnovnici i drugim mjestima. Prve društvene prostorije nalazile su se na Brcu u Kaštel Starom (gdje su održavali i pokladne plesove), a kasnije u obližnjim prostorijama *Poljodjelskoga društva*. Osim glazbe, u sastavu Društva bila je aktivna i diletantska dramska družina u kojoj su uglavnom sudjelovali glazbari i kapelnik Barišin. Želeći doprinijeti prosvjetnoj djelatnosti u svom mjestu, članovi su u travnju 1914. godine otvorili knjižnicu *Strossmayer*. Za njezino osnivanje, uz kapelnika Ivana Barišina, zaslužni su bili i glazbari Grgur Lukas i Josip Lukas.

Nedugo nakon početka Prvoga svjetskoga rata, većina članova *Svačića* unovačena je u austrougarsku vojsku, dok se dio organizirano skrivao na padinama Kozjaka kao „zeleni kadar".

Odmah po završetku Prvoga svjetskoga rata, Ivan Barišin ponovno je okupio preživjele glazbare te ih uspješno vodio sve do 1941. godine. Poznato je da su u međuratnom razdoblju dužnost predsjednika Društva obnašali Ante Lukas i Ivan Barišin, dok je jedan od tajnika bio Ante Jurašin. Glede političke pripadnosti, *Svačić* je postupno u cijelosti pristupio Hrvatskoj republikanskoj seljačkoj stranci H(R)SS-u. Naime, osim što je bila kvalitetna u glazbenom smislu, glazba *Svačić* utjecala je i na društveni život u svome mjestu, budući da je zastupala prepoznatljive političke ideje. Kao što je to bio slučaj u predratnom razdoblju, i u glasilima poslijeratnoga vremena povremeno se koristio hrvatski predznak u imenu *Svačića*. Društvene prostorije nalazile su se u kući Marija Tolića u Kaštel Starom, u čijem je prizemlju djelovala *Hrvatska čitaonica*. Kasnijih godina Društvo je djelovalo u obližnjim prostorijama Kaštelanske vinarske zadruge, danas poznate kao Poljoprivredna zadruga.

Glazbeno društvo Svačić redovito je sudjelovalo u svim važnijim mjesnim vjerskim svetkovinama poput Gospe od Pohođenja, Birnja, Svetog Felicija i Ružarice, kao i u pučkim,

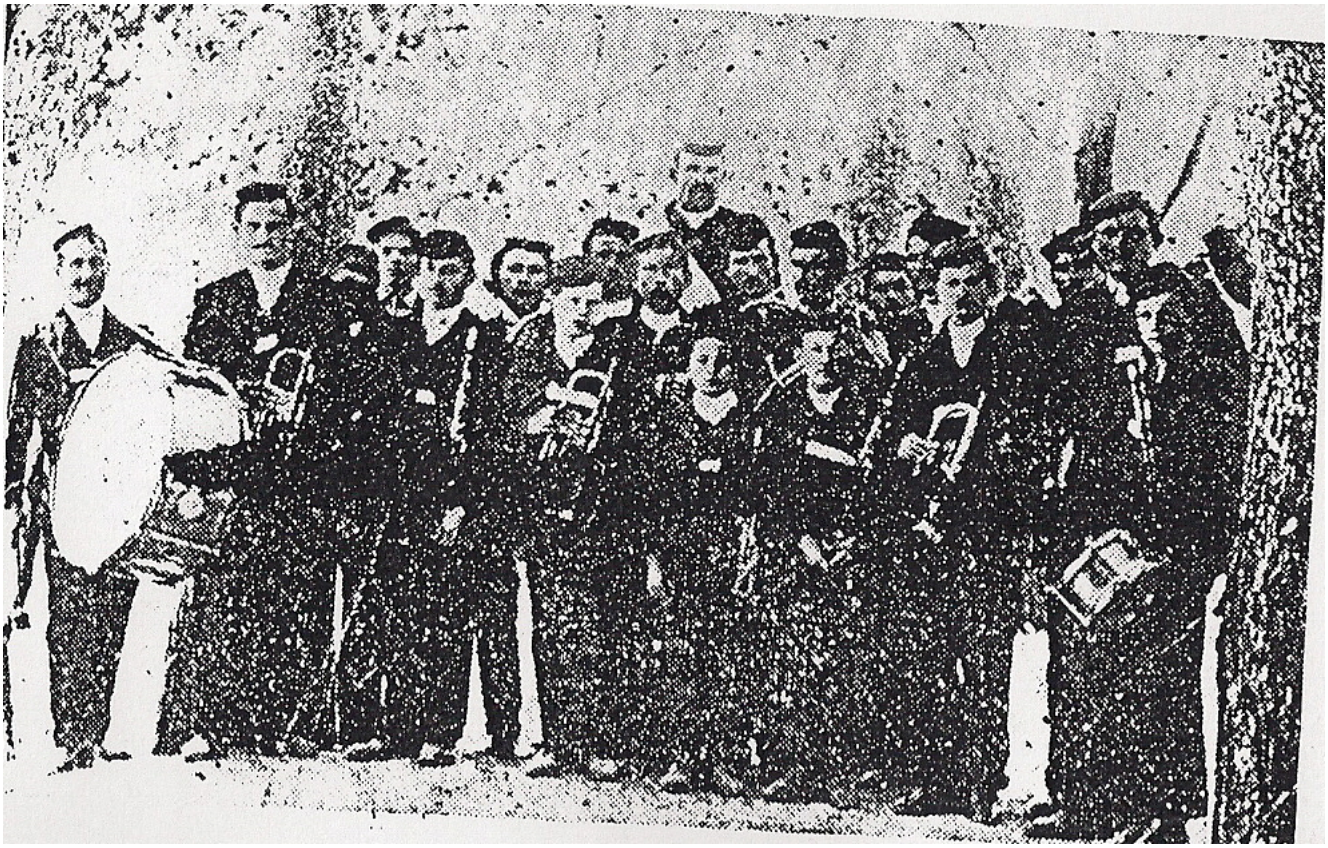
sokolskim i drugim svečanostima. Od udaljenijih gostovanja zabilježena su ona u Livnu, Omišu i Zagrebu. Prema sjećanjima Stipe Vuletina *Meta*, staroseljska glazba bila je jedno od dvaju društava koja su u to doba bili nositelji „maškarada“.

Pored orkestra, u sklopu Društva oformio se pjevački zbor i tamburaški orkestar. Zahvaljujući požrtvovnom i složnom radu, razvijena je plodna glazbena djelatnost, što je rezultiralo brojnim angažmanima na različitim svečanostima i praznicima. Međutim, zadovoljstvo u novoj Državi SHS-a kratko je trajalo. Srpska buržoazija ugnjetavala je hrvatski narod i druge narode, stvarajući val narodnog otpora. *Svačić* je postao opozicija novoj vlasti, kao što je ranije bio austrijskoj. Zbog toga su žandarmerija i Sresko načelstvo proganjali, tlačili i zatvarali članove i voditelja Ivana Barišina, dok je rad Društva više puta bio zabranjivan. Prva zabrana rada dogodila se 1924. godine, nakon sudjelovanja u velikom narodnom zboru HRSS-a u Solinu, gdje je govor održao Stjepan Radić. Sudjelovanje na sprovodu Stjepana Radića u Zagrebu 1928. godine dovelo je do druge zabrane rada glazbe i pjevačkoga društva. Posljednja, treća zabrana, nastupila je između 1934. i 1936. godine, kada su vlasti Kraljevine Jugoslavije, odnosno nadleštva Splitske oblasti i Primorske Banovine, po sili zakona raspustile Društvo, zaplijenili svu imovinu i zapečatili prostorije. Unatoč ovim zabranama, aktivnosti Društva nisu u potpunosti prestale. HSS je ubrzo osnovao cijelu mrežu podružnica *Seljačke sloge*, pa je Barišin izveo manevar i sve glazbare ugašenog *Svačića* prebacio u glazbenu sekciju *Seljačke sloge*, osnovane 1935. godine u Kaštel Starom.

Društvo je 1938. godine ponovno započelo s radom pod starim imenom, koristeći povoljnije političke prilike koje su donijele nešto veće slobode opoziciji. No, te su okolnosti bile kratkog vijeka – dolaskom okupatorske vojske Kraljevine Italije u Kaštela 1941. godine, *Svačić* je prestao djelovanjem. Svjestan opasnosti da bi Talijani mogli uništiti imovinu i

glazbeno nasljeđe Društva, Ivan Barišin, zajedno s ostalim članovima, pokrenuo je akciju spašavanja instrumenata, arhive i muzikalija. Nažalost, jednog dana ratne 1941. godine, talijanski vojnici provalili su u društvene prostorije *Svačića* i počeli uništavati zatečene materijale. Notni zapisi, knjižice i različiti spisi bacani su s balkona prostorija Poljoprivredne zadruge u Kaštel Starom, što je izazvalo zaprepaštenje 11-godišnjeg Mate Barišina (nećaka Ivana Barišina), koji se našao u blizini sa skupinom prijatelja. Svjestan vrijednosti pobacanih materijala, Mate je smogao hrabrosti zamoliti talijanskog stražara da mu dopusti pokupiti pobacane dokumente. Na sreću, stražar mu je to dopustio, pa su zahvaljujući pribranosti dječaka i njegovih prijatelja, pisana građa *Svačića* barem djelomično spašena. Unatoč svemu, veliki dio građe nepovratno je uništen u ovom divljačkom činu okupatorskih vlasti. Sakupljene materijale Mate je predao stricu Ivanu, koji ih je kasnije predao *Narodnoj glazbi Donja Kaštela*. Osim toga, manji dio muzikalija sačuvan je u arhivskim spisima Mate Barišina, gdje se nalaze tri skladbe u autografu i 14 melografskih zapisa Ivana Barišina.

Za vrijeme rata gotovo su se svi mlađi članovi *Svačića* pridružili partizanskim redovima, a instrumenti su malo-pomalo završavali u rukama partizanskih limenih glazbā koje su bile ustrojene u višim vojnim postrojbama u početku narodnoga ustanka. I u tome je Ivan Barišin odigrao značajnu ulogu. Po završetku rata, u oslobođenoj zemlji, članovi *Svačića* uključili su se u rad jedinstvene donjokaštelanske glazbe zajedno s glazbarima *Sklada* i *Bijaća.*

Glazbeno društvo “Svačić” 1911.

Glazbeno društvo “Svačić” između 1925-30. u procesiji u Kaštel Starom

Glazbeno društvo “Svačić” na sprovodu majke don Frane Ivasovića, Kaštel Stari 1927.

Glazba i muški pjevački zbor Svačića sa maestrom Ivanom Barišinom oko 1925.

Glazbeno društvo “Svačić” Kaštel Stari, 1918. (15.12.)